
SKOLER FORANDRER REFORMER – SJÆLDENT OMVENDT

Trods talrige skolereformer er skolens grundlæggende elementer stort set forblevet de samme, siden de første undervisningspligtige børn satte sig på skolebænken for 200 år siden. **Professor JENS RASMUSSEN forklarer, hvorfor reformer har haft så svært ved at påvirke livet i klasselokalerne, og hvorfor den kommende reform trods alt har bedre chancer for at gøre en forskel.**

Når hundrede tusindvis af skolebørn til august tager hul på et nyt skoleår, siger de samtidig goddag til en ny skolereform, der bl.a. indebærer længere skoledage, flere timer i dansk og matematik, understøttende undervisning og en mere fysisk aktiv skoledag. Det er med andre ord en helt ny skoledag, der venter børnene efter sommerferien.

Eller er det? For spørgsmålet er, om skolereformen kommer til at skabe grundlæggende ændringer af den skole, som vi alle kender så godt?

Næppe, mener professor Jens Rasmussen fra Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU), Aarhus Universitet, for når han ser tilbage på rækken af skolereformer i nyere tid, tegner der sig et mønster.

»Nok ændrer reformer skoler, men sjældent som det var intenderet og sjældent så hurtigt og så meget, som man håbede.«

Så selvom Jens Rasmussen spår den kommende reform – som han har sympati for – bedre chancer for at få en positiv effekt på skolens udvikling end tidligere reformer, bliver der næppe tale om grundlæggende forandringer af skolen, forklarer han.

»Skolen har vist sig at være en yderst robust størrelse over tid. Enhver bedstefar, der tager sit barnebarn i hånden og går med i skole i dag, vil ikke være i tvivl om, at han befinder sig på en skole. Selvfølgelig vil noget have ændret sig i forhold til den gang, han selv sad på skolebænken, men de grundlæggende elementer i skolen er de samme.«

Kan det fungere i praksis?

Men hvorfor påvirker reformer tilsyneladende skolen og det, der foregår ude i klasselokalerne, i så begrænset omfang?

Jens Rasmussens svar på det spørgsmål er inspireret af den amerikanske skolehistoriker, Larry Cuban, der har forsket i skolereformer og forandringer i skolen i det 20. århundrede. Med ham argumenterer Jens Rasmussen for, at en del af svaret ligger i, at det snarere er skolen, der forandrer reformerne end omvendt.

»Larry Cuban vender spørgsmålet om og siger: 'Spørg ikke, hvad reformerne gør ved skolen, men hvad skolen gør ved reformerne.' Når vi ser på forholdet mellem reformer og skoleudvikling, handler det mere om, hvordan lærere og ledere tager reformerne til sig, og hvad de gør med dem, end hvad der står i reformerne. I sidste ende er det et spørgs-

OLOF PO

»Nok ændrer reformer skoler, men sjældent som det var intenderet og sjældent så hurtigt og så meget, som man håbede.«

Jens Rasmussen

mål om, hvad der virker for lærerne i deres undervisning,« siger Jens Rasmussen.

Selv om Cubans forskning er fra USA, gælder hans resultater også i Danmark, når vi skal forstå sammenhængen mellem de danske skolereformer og udviklingen af den danske skole, mener Jens Rasmussen og henviser til, at ingen af de danske skolereformer i nyere tid (1975, 1993 og de mange ændringer i 00'erne) har forandret skolen grundlæggende.

Han peger til eksempel på skolereformen fra 1993, som bl.a. skulle gøre op med niveaudeling i fagene og i stedet indføre undervisningsdifferentiering som et bærende princip i skolen.

»Men på mange skoler var niveaudelingen allerede afskaffet i praksis, så på det punkt konfirmerede reformen blot en virkelighed, der allerede var etableret i skolen, mere end den påvirkede.«

Anderledes med undervisningsdifferentiering, fortæller Jens Rasmussen.

»Selv nu, tyve år efter reformen, kan vi se, at lærerne kun undervisningsdifferentierer i begrænset omfang og stadig slås med det. Det bærende princip i 1993 reformen er altså ikke blevet til almen virkelighed, og i den forstand er det reformen, der er blevet tilpasset lærerne og skolen, ikke omvendt.«

Jens Rasmussen forklarer, at der selvfølgelig er mange årsager til, at reformens intentioner om undervisningsdifferentiering ikke blev ført ud i livet i klasselokalerne.

»En af de vigtigste årsager handler om, at der ikke blev gjort nok for at støtte lærerne i deres nye opgave. Det blev overladt til den enkelte lærer selv at få det til at fungere, og det var der ikke mange lærere, der var klædt på til. Og hvad gør man så, når man står som lærer og har en klasse og en undervisning, der skal køre? Man gør det, man kan få til at fungere i praksis.«

Og sådan vil det altid være, forklarer Jens Rasmussen.

»Lærere og skoleledere skal have en daglig praksis til at fungere, og det vil altid være det perspektiv, der er afgørende for, hvordan reformer bliver brugt og forandret, når de skal omsættes i praksis.«

Stærkere styring.

Når det kommer til den kommende skolereform og spørgsmålet om, hvorvidt den kommer til at virke, starter Jens Rasmussen med at understrege, at det er vigtigt at holde bestemte aspekter af reformen adskilt. Han

SKOLEREFORMEN 2014

Skolereformens pædagogiske indhold:

Skolereformens pædagogiske indhold rummer flere elementer. Her nogle af de vigtigste:

- Der indføres en længere skoledag. 30 timer om ugen for børnehaveklassen til 3. klasse, 33 timer for 4. til 6. klasse og 35 timer for 7. til 9. klasse.
- Tidligere undervisning i engelsk og flere timer i de boglige fag dansk, matematik og natur/teknik.
- Tid til understøttende undervisning i den øvrige del af skoledagen til blandt andet idræt, motion og bevægelse svarende til 45 min. i gennemsnit om dagen.
- Ændret rolle for pædagoger i skolen, herunder at pædagoger og andre medarbejdere kan varetage understøttende undervisningsopgaver alene med eleverne. I indskoling vil pædagogerne ligeledes kunne forestå begrænset undervisning inden for deres kompetencer og kvalifikationer.
- Det er obligatorisk for skolerne at tilbyde støtte til faglig fordybelse og lektiehjælp inden for skoletiden.
- Alle lærere skal senest i 2020 have undervisningskompetence i de fag, de underviser i, svarende til det, der tidligere hed linjefagsniveau, nu undervisningsfag.

Skolereformens målstyring af skolen:

Med skolereformen præciseres de såkaldte fælles mål, som angiver målsætninger for, hvad elever skal lære i de enkelte fag. Samtidig indføres som noget nyt tre nationale mål for folkeskolen som helhed. Til de tre nationale mål er der knyttet fire operative resultatmål, som præciserer, hvordan det kan måles, om de nationale mål nås.

De tre nationale mål

1. Folkeskolen skal udfordre alle elever, så de bliver så dygtige, de kan
2. Folkeskolen skal mindske betydningen af social baggrund i forhold til faglige resultater
3. Tilliden til og trivslen i folkeskolen skal styrkes blandt andet gennem respekten for professionel viden og praksis.

De operative resultatmål

1. Mindst 80 procent af eleverne skal være gode til at læse og regne i de nationale test
2. Andelen af de allerdygtigste elever i dansk og matematik skal stige år for år
3. Andelen af elever med dårlige resultater i de nationale test for læsning og matematik skal reduceres år for år
4. Elevernes trivsel skal øges.

Ifølge professor Jens Rasmussen, Institut for Uddannelse og Pædagogik, Aarhus Universitet, kan indholdet i den kommende skolereform, der træder i kraft efter sommerferien 2014, opdeles i to dele. En del, der omhandler det pædagogiske og faglige indhold i skolen, og en del, der handler om, hvordan skolen skal styres.

skelner mellem reformens styringsaspekt og reformens pædagogiske indhold.

Sidstnævnte omhandler forhold som en længere skoledag, flere timer, understøttende undervisning og aktivitetstimer. Alt det, som er blevet ivrigt diskuteret i offentligheden og fremhævet af reformpolitikkerne.

Men ifølge Jens Rasmussen er det slet ikke her, at de primære årsager til, at reformen muligvis kan gå hen og få en positiv effekt, skal findes.

»Det, der giver mig grund til at tro, at reformen har gode chancer for at virke, finder vi i reformens styringsaspekt, altså måden skolen skal styres på. Med reformen bliver målstyringen nemlig tydeligere og de såkaldte accountability-elementer styrket,« siger Jens Rasmussen.

Målstyring handler om, at der opstilles mål for skolens 'output', dvs. mål for, hvad eleverne skal have ud af undervisningen i de enkelte fag og af deres samlede skoleforløb – og at det efterfølgende er disse mål, som den enkelte skole og kommune holdes ansvarlige, *accountable*, for. Målstyring står i modsætning til den indholdsstyring, som tidligere var fremherskende, hvor skolen blev styret ved at formulere krav for, hvad der skulle undervises i, altså hvilket indhold skolen

skulle viderefremme og præsentere eleverne for gennem deres skolegang.

»Målstyring i folkeskolen har vi sådan set kendt til de sidste ti år, startende med indførelsen af fælles mål for skolens fag i 2003. Med reformen bliver disse mål præciseret, og der indføres som noget nyt såkaldte nationale mål for skolen som helhed,« forklarer Jens Rasmussen.

De tre nationale mål handler om, at folkeskolen skal udfordre alle elever, så de bliver så dygtige, som de kan, at betydningen af social baggrund i forhold til faglige resultater skal mindskes, og at tilliden til og trivslen i folkeskolen skal øges (se boks 1).

Den stærke betoning af målstyring og introduktionen af tre nationale mål er blandt andet inspireret af den succesfulde skoleudvikling i den canadiske provins, Ontario, hvor det over en tiårs periode fra 2003 er lykkedes at løfte provinsens skolevæsen, så det nu hører til blandt de toppræsenterende i PISA-undersøgelser og andre internationale komparative undersøgelser.

Også efter forbillede i Ontario følges de tre nationale mål op af det, der kaldes operative resultatmål, dvs. indikatorer for, hvordan

det kan ses og måles i hvilken grad, skoler og kommuner når de nationale mål.

»Det styrker ansvarligheden, at skolen nu skal arbejde med tydelige mål og med en klar ansvarsfordeling mellem lærere, ledere og kommuner. Hvert år bliver kommunerne og deres skoler simpelthen målt på, om de lever op til de operative mål: 'Hov, nu har I haft et par år til arbejde med det her, og I har ikke løftet opgaven.'»

Straf eller støtte?

Det naturlige spørgsmål, der dernæst melder sig, er, hvad der så følger af denne konstatering. Hvad stiller man op med en kommune eller en skole, der ikke når de opstillede mål?

Internationalt tegner der sig to svar på det spørgsmål, forklarer Jens Rasmussen.

Det ene svar handler om at indføre økonomiske incitamenter i form af straf til dem, der klarer sig dårligt og belønninger til dem, der gør det godt.

»Get tough on those at the bottom and reward those at the top, som man formulerer det i USA, hvor man tidligt slog ind på den vej i uddannelsespolitikken.«

EVALUERING AF SKOLE- REFORMEN

Skolereformen bliver fulgt af evalueringer hvert år, så det bliver muligt at følge effekterne af reformen. Før sommerferien 2014 udarbejdes en omfattende spørgeskemaundersøgelse, en såkaldt baseline-undersøgelse, der indbefatter alle skolens aktører – lærere, ledere, pædagoger, elever, forældre og forvaltning, for at få et billede af, hvor skolen står, inden reformen træder i kraft. Undersøgelserne gentages hvert år i de næste 4-5 år.

Den omfattende evaluering udarbejdes af et konsortium bestående af KORA, EVA, SFI og IUP, Aarhus Universitet. Fra Institut for Uddannelse og Pædagogik deltager et forsker-team bestående af Lars Klewe, Peter Allerup og Jens Rasmussen, der har ansvaret for at udarbejde og foretage spørgeskemaundersøgelserne, der er rettet mod lærere og pædagoger.

Ifølge Jens Rasmussen har den tilgang dog vist sig ikke at føre meget godt med sig.

»Hvis problemerne med at nå de fastsatte mål ikke skyldes manglende vilje hos lærere og ledere, men i højere grad handler om manglende viden og kompetencer, så er det jo ikke straf, der er brug for, men støtte og viden om, hvordan man som lærer og skole løfter opgaverne bedst muligt.«

Det indså man for eksempel i tidligere omtalte Ontario, hvor man indtil 2003 havde kørt efter den amerikanske model, men altså uden den ønskede effekt. Så i stedet for at straffe de skoler, der klarede sig dårligt, begyndte man at sætte ind med massiv støtte.

»Det har været med til at løfte regionens skoler markant, og det ser heldigvis ud til, at det også er den vej, regeringen og forligskredsen bag folkeskolereformen har valgt at gå, idet reformen følges op af en række foranstaltninger, som gør det muligt at sætte ind med støtte til lærere og ledere på alle skoler.«

Jens Rasmussen henviser til, at reformen blandt andet følges op af en ganske stor satsning på efter- og videreuddannelse af lærere og ledere, at der etableres et korps af læringskonsulenter, som kommer helt ud på

Der er langt fra forhandlingsbordet, hvor folkeskolereformen kom på plads, til klasseværelset.

de enkelte skoler og understøtter udviklingen af undervisningspraksis, ligesom der bliver udviklet eksemplarisk undervisningsmateriale, som lærere kan tage i anvendelse eller lade sig inspirere af i deres arbejde med at opfylde læringsmålene.

»Støtteforanstaltningerne er afgørende for, at reformen får en effekt ude på skolerne, så den ikke strandes på, at lærerne ikke kan få det til at fungere i praksis, sådan som vi så det med undervisningsdifferentieringen.«

Omfattende evaluering

I forhold til om reformens pædagogiske indhold er det rigtige, forholder Jens Rasmussen sig mere afventende.

»Om det er de rigtige midler, der er blevet sat i værk, eller om man skulle have gjort noget andet, hvis målene skal nås. Det står indtil videre åbent. Men det bliver spændende at følge.«

Og følge det, kommer han til. Tæt. Jens Rasmussen er nemlig som medlem af et forsker-team ved Institut for Uddannelse og Pædagogik, Aarhus Universitet, en del af et større konsortium, der løbende skal udføre en omfattende evaluering af, hvordan skolereformen fungerer og udvikler sig år for år (se boks 2). Det anser Jens Rasmussen også som et vigtigt redskab i forhold til at få reformen omsat til praksis.

»Det er første gang, man følger en reform op med evalueringer på den her måde, og de kan jo både bruges til at se, om det her overhovedet virker, men også til løbende justeringer, hvis det ikke helt fungerer, som man havde håbet.«

Lærerne skal bære reformen

Og så er der hele spørgsmålet om lærernes arbejdstid og den langvarige konflikt mellem KL og Danmarks Lærerforening, der

blev afsluttet med et lovindgreb. Hvilken betydning kommer det til at få for reformens liv ude på skolerne?

Jens Rasmussen understreger, at arbejdstidsloven som sådan ikke har noget med reformen at gøre. Det er to forskellige ting. Men konflikten og det politiske indgreb kan ikke desto mindre godt få betydning for, hvordan lærerne omsætter reformen i praksis, fortæller han.

»Det er et meget uheldigt sammenfald, at tjenestetidsloven blev tromlet ned over lærerne, samtidig med at man ønsker en reform gennemført. Det skaber en forståelig, men desværre uhensigtsmæssig modvilje hos lærerne,« siger Jens Rasmussen og fortsætter:

»Enhver ved, at hvis en reform skal lykkes, så kræver det lærernes positive medvirken. Og skoleledernes. Det er dem, der skal bære reformen og dens forandringer igennem. Det er ikke politikerne, der er ude i klasselokalet og gøre en forskel.«

Derfor håber Jens Rasmussen også, at lærernes modvilje vender, og at de vil tage reformen til sig.

»Det handler jo i sidste ende om børnenes fremtid og forældrenes tillid til skolen. Og på sigt også lærernes egen status, som jeg ikke tror øges, hvis man fastholder sin modstand. Heller ikke selvom modstanden er forståelig.« ■

JENS RASMUSSEN

Professor og uddannelsesforsker, tilknyttet forskningsprogrammet Skoleforskning, Institut for Uddannelse og Pædagogik, Aarhus Universitet.